

Apostlagärningarna 26. Övers och komm: Bo Giertz

Apostlagärningarna Kapitel 26 Paulus börjar sitt försvarstal (Apg 26:1–3) Översättning Agrippa
 sade nu till Paulus: Du har tillåtelse att tala för din sak. Då räckte Paulus ut handen och började sitt försvarstal: Jag skattar mig lycklig, konung Agrippa, att det är inför dig som jag idag får försvara mig mot alla judarnas anklagelser, inte minst därför att du så väl känner judarnas alla seder och tvisteämnen. Därför ber jag dig lyssna till mig med tålmod.

Kommentar

Konung Agrippa gav Paulus ordet. Det kunde nästan låta som om det var han, den maktlöse lydskonungen, som presiderade här. Festus förstod att låta honom behålla skenet. Även Paulus behandlade honom med all den respekt som traditionen krävde. Paulus hade sannolikt blivit varskodd om vad som förestod och haft tid att bereda sig. Han bemödade sig att tala en mera litterär grekiska än han annars använde. Hans försvarstal är fullt av vändningar och böjningsformer, som återfinns hos författarna den attiska litteraturens guldålder. Sådant fick man alltjämt lära sig i skolorna, fast man struntade i det till vardags. Paulus gjorde också en sådan inledning som etiketten krävde och sade några artigheter om Agrippa, dock inte mer än han sanningsenligt kunde säga.

Paulus skildrar sin andliga bakgrund (Apg 26:4–8) Översättning Vad mitt liv beträffar
 så vet alla judar hurdant det varit ända sen ungdomen, eftersom jag från första dagen levat bland mitt folk och i Jerusalem. De som känner mig sen långt tillbaka de vet - om de nu vill vittna om det! - att jag har levat som farise enligt den strängaste riktningen i vår religion. Och även nu är det ett Guds löfte till vara fäder som gör att jag står här inför rätta — det löfte som tolv stammar i hoppet ser fram emot när de dag och natt med sådan trohet håller fast vid sina gudstjänster. För det hoppets skull blir jag nu anklagad — av judar, o Konung! Varför skall det anses otroligt bland er att Gud uppväcker döda?

Kommentar

Så börjar Paulus redogöra för sin konflikt med judarna. Han är själv jude, och han skäms inte för det. Han gör tvärtom anspråk på alltid ha varit trogen mot sitt judiska arv och att just därför ha råkat i konflikt med sina landsmän. Redan som ung tog han sin religion på allvar. Han blev farisé. Han lärde sig lydnad för Guds lag. Men det fanns något viktigare som han mötte inom judendomen. Det var löftena. Det fanns något som Israel — ensamt bland alla jordens folk — såg fram emot. Det var Guds Messias och hans rike. Det var Herrens stora dag, när de döda skulle uppstå och kallas till räkenskap. De dödas uppståndelse var kronan på Guds handlande med Israel och världen.

Teoretiskt sett rådde här ingen motsättning mellan Paulus och judarna. Men nu gällde det inte längre teorier. Här hade Gud handlat och gjort vad han lovat. Han hade sänt sin Messias och han hade uppväckt honom från de döda. Och då visade det sig, att även de som i långa teologiska debatter hade hävdats uppståndelsen, ryggade tillbaka när de mötte den som ett faktum i sin egen tid och sin egen omgivning. Paulus hade slutligen blivit övertygad. Och därmed kom han i motsättning till dem som inte ville låta sig övertygas. Detta framhåller han nu. Det är för honom både något tragiskt och befängt. De judar, som lärt honom på uppståndelsen, de ställer honom nu inför rätta, därför att han verkligen tror på den! Paulus ställer en fråga till konung Agrippa: ju var det världsliga överhuvudet för hela det judiska trossamfundet: Varför skall det anses så otroligt bland er, om nu Gud verkligen uppväcker en död?

Paulus som förföljare (Apg 26:9–11) Översättning Jag menade alltså att det var min plikt
 att med all makt bekämpa Jesu nasareens namn. Det var det jag gjorde i Jerusalem. Många av de heliga spärrade jag in i fångelse, sen jag fått fullmakt till det av överstepräster och när man ville avrätta dem röstade jag för det. Runt omkring i synagogorna har jag många gånger med allsköns straff försökt tvinga dem att förbanna Jesus. Mitt ursinne gick så långt att jag förföljde dem ända till städer bortom gränsen.

Kommentar

Paulus berättar vidare om hur hans nitälskan gjorde honom till en fanatisk förföljare av ”de heliga”. Paulus använder det namn på de kristna som var det vanliga bland dem själva och som man så ofta finner i hans brev. Ordet ”kristna” (kristianer) var de utomstående benämning. Vi hör Agrippa använda det litet längre fram. Paulus uppehåller sig vid sin roll som förföljare — ett tema som återkommer också i hans brev. Han säger att till och med när det föreslogs dödsstraff, röstade han för det. Av de orden har man velat dra slutsatsen, att han måste ha varit medlem av Stora Rådet. Men det är ovisst, eftersom uttrycket att ”rösta för något” också kunde innebära att man instämde utan att direkt äga någon rösträtt. Utan tvivel spelade han en aktiv roll och fick också särskilda fullmakter. Vi får här också veta att han med hårda metoder försökte få de misstänkta att ”förbanna Jesus”. I grundtexten står det ”att häda”, men det innebar med säkerhet att uttala någon förbannelse över Jesus från Nasaret. Paulus säger inte om han lyckades. Det är knappast troligt att han gjorde det. I början av nästa sekel berättar ståthållaren Plinius i ett brev till kejsar Trajanus, att han fått en mängd angivelser mot människor som påstods vara kristna. Det var lätt för honom att undersöka om de var det eller inte. Han ålade dem att offra åt avgudarna och förbanna Kristus, ”något som verkliga kristna inte under några omständigheter kan tvingas till”, skriver han.

Förföljaren blir apostel (Apg 26:12–18) Översättning I det ärendet var jag på väg till
 Damaskus med fullmakt och uppdrag från överstepräster, då jag, o Konung, mitt på dagen fick se ett ljus från himmelen klarare än solen som lyste kring mig och mina följeslagare. Alla föll vi till marken och jag hörde en röst som sade till mig på vårt eget språk: Saul Saul varför förföljer du mig? Det är svårt för dig att spjärna mot udden. Jag frågade: Vem är du Herre? Och Herre

svarade: Jag är Jesus den som du förföljer. Men res dig upp och stå på dina fötter. Jag har visat mig för dig för att utkora dig till min tjänare och till att vittna både om det jag låtit dig se och det jag kommer att visa dig. Jag skall rädda dig undan mitt folk och ur hedningarnas hand. Till dem sänder jag dig för att du skall öppna deras ögon så att de omvänder sig från mörkret till ljuset och från Satans makt till Gud för att de skall få syndernas förlåtelse och ett arv bland dem som är helgade genom tron på mig.

Kommentar

Så berättar Paulus om sin omvändelse, alldeles som han hade gjort för judarna på tempelplatsen, när han stod på trappan till borgen Antonia. Den gången talade han som jude till judar. Här är språket ett annat, anpassat för människor med grekisk bildning, men saken är densamma. Några detaljer är tillagda. Vi får höra att Jesus talade till Paulus på arameiska. I grundtexten står "på hebreiska";, som grekerna sade även om de menade arameiska, vilket gör det svårt att översätta sådana meningar. Man kan säga "på judiskt tungomål" eller i vissa sammanhang "på vårt eget språk". Vi får också veta att Jesus sade: Det är svårt för dig att spjärna mot udden. "Udden" är den traditionella översättningen av ett ord som betecknar oxpiken, den järnskodda käpp som man hade för att driva på åsnor och oxar. "Spjärna emot" står för ett grekiskt ord som betyder "sparka" eller "slå bakut". Bilden talar alltså om att förgäves försöka spjärna emot, när man ändå måste gå en väg som bestämts av någon annan. Det var det som hände med Paulus utanför Damaskus. Man kan psykologisera och säga, att hans nitälskan hade varit uttryck för en inre osäkerhet och att han kämpade mot tvivlen i sitt eget hjärta när han försökte tysta ner varje bekännelse till Jesus i sin omgivning. Själv såg han sin utveckling som en följd av Guds oförtjänta barmhärtighet, en utkorelse som han inte var värdig och inte kunde förklara.

Däremot var det inte någon tvekan om vad som var meningen med denna utkorelse. Han var bestämd att bli ett vittne om Kristus. Paulus tycks här ge en sammanfattning av det som Kristus lät honom veta under hela den tid, då han fördes till klarhet om sin uppgift. Han nämner inte ett ord om Ananias och det som denne hört av Herren och framförde till sin broder Saul. Inte heller berättar han ‐ som när han talade till massan på tempelplatsen ‐ om sin syn i templet. Han bara konstaterar vad Jesus sagt honom om hans uppdrag. Huvudsumman blir: Du är sänd till hedningarna.

Vad Paulus gjort och sagt (Apg 26:19‐23) Översättning Så blev jag då konung Agrippa inte olydig mot den himmelska synen, utan jag talade till dem först i Damaskus och Jerusalem och sen överallt i Judeens land och bland hedningarna, och sade dem att de skulle göra bättring och omvända sig till Gud och göra sådana gärningar som svarar mot omvändelsen. Det var därför som judarna grep mig i templet och försökte döda mig. Men Gud har hjälpt mig och intill denna dag har jag fått stå som vittne inför hög och låg. Vad jag har talat är ingenting annat än vad både profeterna och Moses har sagt om det som skulle ske: att Messias måste lida och bli den förste som uppstod från de döda för att komma med bud om ljuset både till vårt folk och till hedningarna.

Kommentar

Enkelt och värdigt säger Paulus vad som sen följde. Han kunde inte vara olydig mot den himmelska synen. Vilka lidanden detta har betytt för honom personligen, det antyder han bara i förbigående. Han har predikat bland hedningarna och fått dem att vända om till Gud och börja en ny livsföring. Just därför har judarna velat döda honom. Paulus snuddar vid den stora tragiken: Guds folk, som skulle bli ett ljus för hedningarna, har inte velat dela sitt privilegium med dem. Paulus vågar säga, att han varit trogen inte bara mot den himmelska synen, utan också mot hela sitt judiska arv. Vad han har predikat är endast en uppfyllelse av det som Moses och profeterna talat om, det som de sett fram emot och förberett. Tydligt har Paulus här mot slutet citerat skrifterna och visat hur de vittnade om att Messias måste lida och uppstå för att bli en frälsare för alla folk. Men det antyder Lukas bara.

Efterdyningar (Apg 26:24‐32) Översättning När han hunnit så långt i sitt försvar sade Festus med ljudlig röst: Du är förryckt Paulus. Den stora lärdomen kollar bort dig! Men Paulus svarade: Jag är inte förryckt, ära du Festus. Jag talar sanning och har valt mina ord med sans och eftertanke. Konungen känner till allt detta. Därför kan jag tala så frimodigt till honom. Jag är viss om att ingenting av detta kan ha undgått honom. Det har ju inte hänt i någon avkrok. Tror du på profeterna konung Agrippa? Jag vet att du tror på dem. Då sade Agrippa till Paulus: Det fattas inte mycket, så övertalar du mig att bli kristen. Paulus svarade: Det må fattas mycket eller litet så önskar jag vid Gud att inte bara du utan alla de som lyssnar till mig i dag bleve sådana som jag ‐ med undantag för dessa bojor.

Därefter reste sig konungen, prokuratorn och Bernike och de som satt där i deras sällskap och gick sin väg. På vägen ut pratade de med varandra och sade: Den mannen gör då ingenting som förtjänar död eller fängelse. Och Agrippa sade till Festus: Hade mannen inte vädjat till kejsaren, så hade han kunnat vara fri nu. Kommentar

På Festus måste allt detta ha verkat som ett tal om en annan värld. Om detta var sanning, då måste han börja om från början. Då måste alltså vara galenskap. Det sade han också högt och ljudligt. Han menade inte att Paulus var sinnessjuk. I det grekiska ordet för "förryckt" låg snarare att vara gripen av entusiasm eller besatt av en hänförelse som satte det sunda förståndet ur funktion. Därför svarade Paulus att han tvärtom talade med lugn besinning och med väl överlagda ord. Han kunde också hänvisa till konung Agrippa, som kunde bekräfta att det inte rörde sig om några fantasier. Agrippa själv hade visserligen bara varit några år gammal när allt detta inträffade. Men alla galiléer och jerusalemiter som nu var femtio år eller däröver hade upplevt det. Jesus hade blivit avrättad offentligen under former som väckt stort uppseende. Hans lärjungar hade börjat predika om hans uppståndelse bara några veckor efteråt. Att graven var tom måste ha varit ett faktum som kunde kontrolleras. Och av

vittnena till uppståndelsen levde ännu åtskilliga kvar. Ett av dem, gamle Jakob, Jesu broder, var en allmänt aktad gestalt i Jerusalem. Det var inte möjligt annat än att Agrippa hört talas om detta. Och nu hade Paulus fått tillfälle att visa, hur man kunde se det som en uppfyllelse av något som alla fromma judar väntat på. För Paulus var tron på Jesus en tillämpning av tron på profeterna. Agrippa var den officiella judendomens högste representant utanför prästerskapet. Han ville själv gälla som god jude. Nu frågade Paulus honom rakt på sak: Tror du på profeterna?

Agrippa kunde inte svara nej. Då hade han förstört sitt anseende i alla fromma kretsar. Han ville inte heller svara ja. Det hade kunnat tydas som ett erkännande åt de kristna. Han undgick att svara på frågan och fällde några ord, vilkas innebörd har diskuterats i det oändliga. Problemet är om de skall fattas som ett – halvt skämtsamt, halvt allvarligt – uttryck för uppskattning av Paulus, hans trosvisshet och skriftlärdom, eller om de innebär en reprimand. I så fall betyder de ungefär: Vad tar du dig för friheter? Det är ju inte långt ifrån att du försöker övertala mig att bli kristen!

Paulus svar visar att det verkligen var detta han ville, nu som alltid, inte bara i fråga om kungen som lyssnat idag, utan vem det än gällde som han fick tala till. Han önskade dem alla det som för honom hade varit livets mening och lycka: att känna Jesus Kristus. Måtte de få bli som han – med ett undantag. Här får vi tänka oss att Paulus höll upp de bojar som han burit under hela talet. Hur väl han än behandlades, tycks han ha fått bära dem dag för dag, alltsedan han fängslades i Jerusalem för tre år sedan. Det skulle dröja ännu ett par år innan han befriades ifrån dem.

Därmed var detta märkliga möte slut. De förnäma åhörarna bröt upp. En sak var de ense om: Paulus var oskyldig till det som judarna ville få honom dömd för. Men både Festus och Agrippa skulle ha blivit lika häpna och visat sig lika klentrogna, om någon sagt dem, att de skulle gå till hävderna och att oräkneliga människor i framtiden skulle få höra deras namn enbart av den ursaken, att de denna dag fått lyssna till Paulus och växlat några ord med honom.

Lukas har återigen ägnat ett långt avsnitt åt rättegången mot Paulus. Det skulle ha varit ganska omotiverat, om han inte arbetat med en försvarsskrift. Nu har han skickligt och inte utan litterär finess gett en sammanfattning av hela problemet och visat, vari den verkliga konflikten bestod. Den rörde frågan om Jesus, om han var Guds Son eller inte. Man kunde avfärda den frågan som dårskap, så som Festus gjort. Man kunde undvika den som Agrippa. Man kunde diskutera den med hetta och lidelse, så som judarna gjorde runt om i riket. Men man kunde inte rimligen påstå att den var något som Rom måste ingripa emot.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar,
Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk,
All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt

Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Apostlagärningarna